

L'exploració de la fusta a la Vall de Lord sobirana a la baixa edat mitjana i el seu transport fluvial pel Cardener (1337-1420)¹

ANDREU GALERA PEDROSA

Amb el present treball volem donar a conèixer el conjunt de vint documents relatius a l'exploració i comercialització de la fusta de la Vall de Lord sobirana que hem pogut espigolar entre els manuals notarials de Cardona pel que fa a les dècades de 1330 fins 1420, i que adjuntem al final d'aquest treball a manera d'apèndix documental.

Volem incidir, així, en l'exploració forestal que se'n feia dels boscos d'aquesta àrea territorial de la Catalunya central i el transport de la fusta tallada mitjançant l'aigua del Cardener. Una activitat poc estudiada, si bé l'any 2009 Francesc Comas ja la va donar a conèixer per als segles XVIII i XIX en un treball de caire divulgatiu publicat al Regió 7.²

Una simple enquesta de la documentació conservada ens deixa entreveure la importància que aquesta activitat va tenir fins ben entrada la primera dècada del segle XX, quan els usos industrials donats a les aigües del riu van fer incompatible el transport fluvial de la fusta. Valgui com a exemple la notícia publicada al rotatiu *La España*, a la seva edició del diumenge 17 de maig de 1863, on es deia el següent:

1 Aquest treball ha estat possible gràcies al projecte de recerca *La conjuntura econòmica i demogràfica a Catalunya a finals de l'època medieval: anàlisi crítica dels indicadors fiscals i financers* del Ministeri d'Economia i Competitivitat, ref. HAR2014-54205-C2-1-P.

Les abreviatures dels arxius consultats són: Arxiu de la Corona d'Aragó (ACA); Arxiu Comarcal del Berguedà (ACB); Arxiu Diocesà de Solsona (ADS); Arxiu Històric de Cardona (AHC); Arxiu Parroquial de Sant Miquel i Sant Vicenç de Cardona (APSMV); Biblioteca de Catalunya (BC); i Biblioteca Universitària (BU).

2 COMAS, Francesc. "El transport de la fusta pel Cardener", *Regió 7*, edició del dissabte, 7 de febrer de 2009, p. 14.

“Dicen de Cardona: «Es extraordinaria la tala de bosques contiguos á este rio Cardoner y riachuelo Aiguadora ó Aigua de or; en pocos dias han bajado por el cauce de aquel con la corriente, **mas de ocho mil árboles**, con cuyo destrozo en pocos años tendremos que recurrir al extranjero por las maderas de construccion, si el gobierno no pone dique á tal abuso».”³

Només un any abans, a l'estiu de 1862, la secció de Foment del Govern Civil notificava als alcaldes de Cardona i Castelladral la denuncia feta per Ramon Puig i altres propietaris de preses en el riu Cardener “quejándose de los sujetos que sin autorización alguna echan aguas abajo del dicho rio balsas y almadías ó maderas sueltas que chocando contra sus referidas presas, las destruyen, sin que por estos daños y perjuicios perciban indemnización alguna”. I els instruïa per a que imposessin les corresponents multes als infractors dins les seves competències.⁴

A la primavera del 1917, l'edició de *La Vanguardia* del dilluns 16 d'abril encara es feia ressò de la següent notícia:

“Don Manuel Galobardes Figueras, vecino de Barcelona, y don Pascual Cruz Aguirre, vecino de Solsona, han solicitado, respectivamente, del Gobierno civil autorización para transportar por el rio Cardoner 8.000 y 2.000 piezas de madera de pino desde los puntós denominados Molino de la Rata y Casas de Parada, termino de Navés, hasta el confín de la provincia de Barcelona.-Rovira”.⁵

Val a dir que l'ús del riu per al transport fluvial de la fusta restava subjecte a l'aprovació del govern civil de Barcelona pel que feia als termes municipals d'aquesta província per on fluïen les seves aigües, en no estar declarat com a flotable,

i per tant considerar-se subjecte a l'article 14 de la Llei d'Aigües que exigia l'autorització del governador per a aquesta activitat.

Tanmateix, aquesta activitat ja restava condemnada. Un any abans, amb data del 16 de setembre de 1916, el governador civil de la província de Barcelona havia resolt “declarar abusivo el transporte que se hace por flotación de las indicadas maderas, y en consecuencia prohibirlo de una manera absoluta”. La causa era la denúncia instada per la societat *La Electra de Cardona*, presidida per Isidre Arnalot i titular de la central elèctrica de La Llum, situada al Pla de Malniu, que abastia la vila de Cardona, a causa dels danys ocasionats a la presa de la captació del riu per un valor de 12.000 pessetes arran del transport de fustes fet pels empresaris Pascual Cruz Bañon i Antoni Vila.⁶

L'electrificació del país, primer, i la posterior construcció de l'embassament de Sant Ponç (1949-1954) havien d'impossibilitar la continuïtat d'aquesta activitat per esvair-se, poc a poc, el seu record de la memòria.

La documentació, però, que ara presentem aquí ens permet copsar la importància que aquesta activitat va tenir des de l'època medieval associada a l'explotació forestal dels boscos de la Vall de Lord sobirana per aconseguir la fusta necessària per a la construcció i d'altres usos, a semblança d'altres àrees del Principat com és el cas de la ciutat de Tortosa i el territori sota la seva influència (a les actuals comarques del Baix Ebre i el Montsià, a banda de les poblacions frontereres d'Aragó (Beceite) i València (Morella i la tinença de Beniffassà) amb els boscos dels Ports de Tortosa-Beseit com a referència.⁷

3 *La España*, any XVI, núm. 5.148, edició del diumenge 17 de maig de 1863, p. 2.

4 AHC, I.15. Aigües.

5 *La Vanguardia*, any XXXVI, núm. 15.954, edició del dilluns 16 d'abril de 1917, p. 8.

6 AHC, I.1.1 Correspondència 1916.

7 VIDAL FRANQUET, Jacobo. “Con su madera se hacen alfarjes para edificios regios: Tortosa como centro de producción y distribución de madera para la construcción”, *Summa*, 6 (2015), p. 25-47.

1. La tipologia contractual

Dels vint documents aplegats, disset corresponen a compravendes (docs. 1-8, 10, 12, i 14-20), mentre que els altres tres adopten modalitats diverses: una comanda (doc. 9), un debitori (doc. 11) i un jurament davant la cort del batlle i posterior registre en el *Llibre del Terç del Batlle* (doc. 13).

En el cas de les compravendes, l'assentament adopta la típica disposició entre la part venedora i la part compradora, les garanties i obligacions pactades, així com el preu de la fusta venuda, del quan se'n fa àpoca si es paga al moment davant el notari.⁸

Respecte la comanda, els venedors de fusta o comanadors reconeixen tenir en comanda uns diners per un soci capitalista o comandant que els aporta per a la seva inversió en comprar i dur fustes fins a Cardona, a canvi de repartir-se a parts iguals el lucre o benefici generat per la seva posterior venda.⁹

Pel que fa al debitori, els venedors de la fusta reconeixen deure a un segon una determinada quantitat de fusta per raó de la compra feta i el preu pagat, amb el corresponent compromís de lliurament a la data estipulada.

I, finalment, el jurament davant la cort del batlle correspon a una compravenda feta entre les parts, que es garanteix pels venedors mitjançant el seu jurament davant la cúria del batlle de Cardona i posterior registre a l'anomenat *Llibre del Terç*, en atenció a l'obligació que es contraïa de pagar al batlle el terç del preu pactat en cas d'incompliment de la compravenda signada.

2. Els contractants

2.1. Els venedors

Per a les dècades de 1330 i 1340, hem pogut identificar a un total de deu venedors de fusta, que són: Bernat de Sant Quirze, Bernat de Postius (o Postils), Bernat de Santgrà, Jaume Piquer, Bernat de Castelltort, Ramon de Sala, Guillem de Busa, Bernat Sescorts i Guillem Molner, tots cinc de la vila de Sant Llorenç de Morunys, i Ramon de les Cases, de la parròquia de Posada i terme de Castelló.

Per a les dècades de 1360 i 1380, documentem a Berenguer de Postils, Ramon i Pere de Sala, Pere Serradell i el seu fill Ramon, de la vila de Sant Llorenç de Morunys, i Berenguer Simon, de la Coma. I per a les dècades de 1400-1430 documentem a l'esmentat Pere de Sala, a més de Pere de Peà, batlle del terme de Castelló.

Un total de divuit persones que hem d'identificar com els empresaris o caps de les diverses colles de picadors de bosc o bosquerols que portaven a terme els treballs forestals. En aquest sentit, no podem deixar passar per alt que a la comanda (doc. 9), Ramon de les Cases i Jaume Piquer actuen conjuntament amb Guillem Cavall, vilatà de Cardona, i a qui podem identificar com a factor local dels homes de la Vall de Lord sobirana per als seus negocis riu avall.¹⁰

2.2. Els compradors

El compradors són tots de la vila Cardona, llevat de dos: Romeu Gibert, mercader establert a la ciutat de Manresa i oriünd de Cardona (doc.

8 FERRER I MALLOL, Maria-Teresa. "La redacció de l'instrument notarial a Catalunya. Cèdules, manuals, llibres i cartes", *Estudios Históricos y Documentos de los Archivos de Protocolos*, IV (1974), p. 29-291.

9 MADURELL, Josep Maria - GARCÍA SANZ, Arcadi. *Comandas comerciales barcelonesas de la Baja Edad Media*, Barcelona, Col·legi de Notaris, 1973.

10 La família de Guillem era oriünda del mas Cavall, de la vall de Lord. BU, Ms. 1.528, fol. 68 r. i v.-69 r.

3); i fra Pere de Font, frare dominic i membre del convent que aquesta orde tenia a la ciutat de Manresa (doc. 10). Els compradors de Cardona són de condició diversa i poden anar des de mercaders i altres homes de negocis diversos i creditors com Bernat Paner, Pere de Vallbona, àlies d'en Groc,¹¹ Pere Cardona, Romeu de Mas, Gombau de Navel i Pere de Fàbrega, fins a la menestralia urbana com ara Guillem de les Guàrdies i Romeu Guixós, amb inclusió del clergat local com ara el prevere Guillem Boldó, o membres de les arts liberals com els apotecaris Ferrer de Segalers i Bernat Moni. I, fins i tot, destacats membres de l'aljama jueva de Cardona com ara David Biona i Ferrer Ravalla.

3. L'explotació forestal dels boscos de la Vall de Lord

3.1. El port de Bacies

El port de Bacies apareix identificat en dotze ocasions com el lloc de procedència de la fusta venuda (docs. 1-8 i 10-13). I a només tres, se'n diu que aquesta fusta era de pi (docs. 8, 13 i 14). Aquest espai s'ha d'identificar amb l'actual port del Comte, on encara roman l'anomenat prat o pla de Bacies, a prop del forat de la Bòfia.

En aquest sentit, recordar que entre els privilegis atorgats amb data del 29 d'abril de 1290 pel vescomte Ramon Folc VI de Cardona com a senyor de la Vall de Lord a favor de tots els homes i dones que anessin a viure i poblar la pobla de la vall de Lord “*que es diu vilafranca al costat del monestir de Sant Llorenç de Morunys*”, s'inclouïa el dret de pastura dels seus ramats a la serra del port del Comte, a més de poder de fer llenya i tallar fusta a la dita muntanya.¹²

Cinc segles després, entre les respostes donades l'any 1790 al qüestionari de Francisco

de Zamora pel que fa al ducat de Cardona, el doctor Baltasar d'Eixalà constata, en la seva qualitat de procurador jurisdiccional del duc de Cardona, com una les principals activitats dels homes de la vila de Sant Llorenç era “*la manufactura de maderas que cortadas de los espessos bosques de la vezina montaña del Port de Compte, parte hecha tablas y parte fabricada en cajas, mesas y otros muebles las llevan a vender por todo el Principado*”.¹³

En aquest sentit, cal incidir en el calendari estacional i les dates dels documents presentats aquí: set corresponen als mesos de la tardor i els mesos de l'octubre, novembre i desembre (docs. 2, 3, 4, 5, 9, 10, 11, 15 i 16); altres set a l'hivern i els mesos de gener, febrer i març (docs. 6, 7, 8, 12, 14, 17 i 19); altres tres a la primavera i els mesos d'abril, maig i juny (docs. 1, 13 i 18) i només un a l'estiu (doc. 20). Aquesta distribució de les vendes convida a pensar en una concentració de les feines del bosc per a la tardor, quan els bosquerols o picadors feien la tala dels arbres i la posterior transformació de la fusta tallada, segons els usos a donar a la mateixa. Aquests treballs podien tenir continuïtat a l'hivern en funció de la intensitat del fred i les nevades, que dificultaven les tasques a fer. Amb l'arribada de la primavera i el desglaç, les feines es concentraven en el transport de la fusta, com tot seguit veurem. Dins aquesta lògica, els tractats antics i la documentació medieval assenyalaven que la millor època per talar els arbres era des del mes d'agost fins el març (o com a molt, maig), per evitar la calor “quan els arbres estan en saba”, i sempre en bona lluna.¹⁴ Una altra explicació a la minva dels treballs forestals a l'estiu és contemplar la possibilitat que aquests bracers del

11 GALERA PEDROSA, Andreu. “El Llibre de Pere d'en Groch (1337-1346). En torno a las actividades crediticias de un hombre de negocios de la villa de Cardona y su área de mercado a mediados del siglo XIV”, *Inversors, banquers i jueus. Les xarxes financeres a la Corona d'Aragó (s. XIV-XV)*, Palma, Edicions Documenta Balear, 2015, p. 157-186.

12 FONT I RIUS, Josep Maria. *Cartas de población y franquicia de Cataluña*, vol. I, Madrid-Barcelona, CSIC, 1969, p. 519-520, doc. 354; RIU, Manuel, “La Vall de Lord a l'edat mitjana, els segles XI al XIV”, *Urgellia*, XIII (1996-1997), p. 335-378.

13 SALA ESQUIUS, Mónica. *Cardona a finals del segle XVIII. Els qüestionaris de Francisco de Zamora*, Manresa, Centre d'Estudis del Bages (col. Quaderns, 20), 2017, p. 153-154.

14 VIDAL FRANQUET, Jacobo. “Con su madera se hacen alfarjes para edificios regio”, op. cit., p. 35.

bosc esmercessin el seu temps a d'altres tasques agrícoles com la sega dels cereals plantats als camps de la vall, amb el consegüent alentiment dels treballs a les muntanyes.

3.2. Tipus de fustes

Pel que fa als diversos tipus de fusta i els seus acabats, els contractes ens parlen de tres tipus: quadrades (docs. 1, 2, 3, 4, 5, 6, 8, 9, 12, 13, 14, 15 i 16), cairades (doc. 17) i rodones o traves (docs. 7, 9, 17, 18, 19 i 20). Com podem constatar, les primeres són de llarg les més venudes.

Els estudis antropològics sobre els treballs del bosc fets a d'altres comarques d'alta muntanya com ara el Pallars, ens poden ajudar a entendre millor la dinàmica de les tasques que es feien per a la seva obtenció. Els arbres eren tallats mitjançant destrals pels picadors, i si aquests eren gruixuts ho feien per parelles. Un cop a terra, es procedia a la seva desbrancada i es treia l'escorça. Si l'arbre tallat era per a fer bigues, es quadrejava allà mateix. Per això mateix fixaven el tronc per cada cantó damunt d'uns caps de biga amb grapes de ferro, de manera que quedés enlairat. Marcaven de llarg amb un cordill tenyit la cara que s'havia de treballar i, a cops de destral, la fusta era eliminada per donar la forma plana de la primera cara. Acte seguit es girava a escaire i es feia la segona cara pel mateix procedir, i així fins a donar forma a tots quatre costats.¹⁵ Tanmateix, la força i el temps destinats a aquests treballs podia reduir-se en molt amb la molina de fusta que documenten en el terme de la Coma per aquest període, i de la qual en parlarem en el proper apartat.

Les fustes o bigues quadrades podien tenir una llargària variable mesurada sempre en

braces, -això és, la distància que hi ha entre l'extrem d'una mà i l'extrem de l'altra amb els braços estirats en creu, i que per norma equival a uns 1,6718 metres-,¹⁶ a raó de 2 (uns 3,34 m), 2,5 (uns 4,17 m), 3 (uns 5 m), 3,5 (uns 5,85 m) i, com a màxim, 4 (uns 6,68 m). Tan sols en una ocasió (doc. 14), la unitat de mesura emprada són els pams, -això és, la distància que hi ha entre la punta del dit polze i la del dit petit, i que per norma equival a uns 0,23 m-, que a raó de 36 pams suposa una llargària superior als 8 metres.¹⁷ Mentre que les cairades només consten amb una llargària de 3 braces. I les rodones o traves poden ser de 2,5 i 3 braces.

Per concloure aquest apartat no ens deixa de cridar l'atenció l'escassa significació, per no dir nul·la, que aquesta activitat té a les fonts documentals d'època medieval pel que fa a la vila de Sant Llorenç i la Vall de Lord sobirana en comparació amb les manufactures tèxtils. Així doncs, designacions professionals com ara els esmentats bosquerols i picadors no apareixen per enlloc, enfront als nombrosos teixidors, paraires i drapaires que giravoltaven a l'entorn del famós drap piteu. Com a molt, un parell de fusters, i per època moderna.¹⁸ De fet, els venedors dels documents aplegats en aquest treball, mai apareixen identificats amb una categoria professional associada al bosc. Una circumstància que ens porta a plantejar en quina mesura els protagonistes d'aquesta activitat eren pagesos i bracers de la vila de Sant Llorenç i dels seus termes circumveïns, que havien de compaginar a temps parcial les tasques agrícoles a les terres de la vall amb els treballs a la muntanya. Una circumstància aquesta que també pot ajudar a entendre la minva dels treballs forestals a

15 GRAU, Joan. "El procés de la fusta", *La serradora d'Àreu*, Barcelona, Museu de la Ciència i la Tècnica de Catalunya, 1993, p. 12-13.

16 ALSINA, Claudi - FELIU, Gaspar - MARQUET, Lluís. *Pesos, mides i mesures dels Països Catalana*, Curial, 1990, p. 126.

17 Ídem, p. 188-190.

18 SEGRET I RIU, Manuel. *Aportacions a la història de la vila de Sant Llorenç de Morunys i comarca*, Barcelona, Institut d'Estudis Catalans, 1978.

l'estiu abans comentada, atesa la necessitat per part d'aquests bracers d'esmerçar el seu temps en la sega dels cereals plantats als camps de la vall, amb el consegüent alentiment dels treballs als boscos.

4. El transport de la fusta

4.1. Els molls de descàrrega: la Coma

Un cop tallada i donada la forma, la fusta era arrastrada fins a peu de riu, en un indret on pogués ser llançada aigües avall. Hem d'entendre que el seu transport es faria mitjançant els dos sistemes més usuals, o barranquejant, això és, estimbant les peces des d'un punt concret fins al riu, si el desnivell del terreny ho possibilitava, o bé pel sistema de rossegall, amb el qual els animals de càrrega arrastraven els troncs fins a la seva llera, amb la possibilitat d'un o dos muls en funció de la mida i pes a dur.¹⁹

En aquest sentit les dades aportades al document número 9 són força significatives. El venedor Berenguer Simon, de la Coma, es comprometia a dur la fusta fins al lloc de la Coma, vora l'aigua, en el lloc on acostumava a ser posada, en el termini comprès fins la propera festa de Sant Joan del mes de juny. Això ens porta a identificar el terme de la Coma i la capçalera del Cardener com l'espai preferent per a la concentració de la fusta, prèviament al seu desplaçament riu avall.

Aquí, però, volem significar un element esmentat per la documentació de les dècades de 1420-1430 com ara és la molina de fusta de la Coma, que ens obliga a revisar la lògica dels treballs. Així, el 2 de gener de 1425, el mercader de Cardona, Pere Gibert, en la seva qualitat de col·lector general de les rendes i drets del comtat de Cardona, arrendava pel termini de dos anys a comptar a partir de la propera festa de la Circumcisió del Senyor (1 de gener) a

favor de l'apotecari Bernat Moni, la molina serradora de la Coma, a la Vall de Lord sobirana (*molendinum serrador o la molina de la Coma, Vallis Lurdi superioris*), pel preu de 45 florins d'or (495 sous de Barcelona, a partir d'ara s.b.). Aquest mateix dia, Bernat Moni signava carta de procura a favor de Pere Casaserra, de la Vall de Lord sobirana, per exigir i rebre tots el censos que li corresponien per raó de l'esmentat arrendament i "també sobre i per l'esmentada molina als parçoners de la mateixa" (*et etiam super et pro dicta molendina a personeriis eiusdem molendine*).²⁰

Igualment, sabem que aquesta molina va ser hipotecada l'any 1433, juntament amb els castells, termes i rendes de Sisquer, Castelltort i la Pedra, a favor dels creditors del comte Joan Ramon Folc. La presa de possessió feta el divendres 12 de juny d'aquest mateix any, a càrrec de Joan de Marimón, va començar en la pobla de la Coma, propera al castell de la Pedra, (*in dicto loco de la Coma que est de pertinenciis et iuxta et satis prope dictum castrum de la Pera*), per anar després fins a l'obaga de la Coma, des d'on se li va lliurar la possessió del port de Bacies "*per hostensionem occulorum*", i concloure a l'esmentada molina, on es van dirigir fins l'esmentada molina de fusta de la Coma (*molendino serrador fustis quod est satis prope versus circium dicte popule de la Coma*), on se'ns diu que el procurador del comte de Cardona va agafar de la mà a Joan de Marimón per entrar a dins de la molina i, com a demostració del traspàs, va posar la seva mà sobre la roda i la serra de la molina (*quem accipit ipsum Iohannem de Marimon per eius manum et iniussit ipsum intus dictum molendinum et in signum tradite possessionis heodem posuit eius manum super rotis de la serra ipsius molendini*).²¹

Així docs, aquesta molina havia de restar a tocar del riu Cardener i relativament a prop

19 VIDAL FRANQUET, Jacobo. "Con su madera se hacen alfarjes para edificios regios", *op. cit.*, p. 34.

20 BC, Batllia de Cardona, Bat Car 4/1, s.f.

21 GALERA I PEDROSA, Andreu. "El comtat de Cardona, l'any 1433. Territori i homes segons les preses de possessió fetes per Joan de Marimón, ciutadà honrat de Barcelona" *Oppidum*, 5 (2006), p. 45-55.

de la pobla de la Coma, i, com no, dels boscos del port de Bacies, a l'actual port del Comte.²² L'existència d'aquesta molina amb la seva serra significava un avenç notable a l'hora d'estalviar força i temps en els treballs de preparació de la fusta al bosc, raó per la qual creiem que la primera fase abans exposada no era necessària, i els rolls o troncs desbrancats de les pinasses i altres arbres tallats als boscos del port havien de ser duts fins aquí per la seva transformació en bigues segons les formes i mides venudes.

4.2. El curs del riu: estacions i cabals

A finals d'abril i començament de maig, el desglaç de les neus i les pluges de la primavera, feien que el cabal del riu augmentés per possibilitar el transport de la fusta mitjançant el seu curs, nivell que es mantindria, més o menys estable, fins a la darrera del mes de juny i primeres setmanes de juliol. Si ens hi fixem, dels vint documents aplegats, dos estipulen el lliurament per al mes de maig (doc. 18 i 19), altres onze per al mes de juny (docs. 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 13, 17 i 20), nou dels quals especifiquen la festa de Sant Joan Baptista com a termini, i altres tres per al mes de juliol (doc. 1, 10 i 11). I, sorprenentment, un per al mes d'agost i la festa de Santa Maria (doc. 12), i tres per al mes de setembre i la festa de la Verge (docs. 14, 15 i 16).

Com que els rius de la Catalunya central no són navegables, els raiers no construïen rais, sinó que baixaven les bigues de fusta amb el sistema anomenat barranquejar, és a dir, feien baixar les fustes d'una en una, per estirar-les i menar-les des de la llera. I, si calia, a vegades havien d'entrar dins l'aigua per fer moure les peces que quedaven travades (també podien fer servir les ganxes, pals llargs amb un ganxo i una punxa de ferro a l'extrem que servien per desencallar-les).

Aquesta era una feina força dura, que exigia un bon coneixement del riu, del cabal i les seves aigües, a més de les seves riberes, tolls, remolins i les alteracions que podia haver-hi en el seu curs com ara els ponts i els seus pilars, o les recloses dels molins fariners que hi havia al mig del riu, i que calia superar sense provocar danys als seus titulars. Especialment complicades eren les preses dels molins per captar les aigües del riu, un obstacle que podia ser vençut amb ponts de troncs, de manera que les peces transportades llisquessin pel seu damunt. A tall d'exemple, fins arribar a Cardona, les aigües del Cardener creuaven els termes de la Coma, Sant Llorenç, Castelló, Torrents, Olius, Joval, Riner i Clariana, en un llarg discórrer d'unes quinze hores que anava des dels molins del Monegal i del Riu a Sant Llorenç fins els de la Rabassa i de Buidassacs, a Clariana, amb un o més molins per terme. Sense oblidar-nos dels ponts, dos en el terme de Sant Llorenç, altres dos al de Castelló, un al d'Olius, altre al de Joval, altre a Clariana, i un darrer a la quadra de Buidassacs, que sumen un total de vuit ponts.²³

4.3. L'arribada: els molins rodors d'en Mercer

A tots els contractes (llevat del document número 13), se'ns assenyala com a punt d'arribada i lliurament de la fusta els molins que Guillem Mercer, prohoms de la vila de Cardona, tenia en el seu terme, a la ribera dreta del riu Cardener, tot just enfront de Bellestar i en la llera contrària on restaven situats els molins homònims, sota el domini alodial dels senyors del castell i vila de Cardona. Situats a menys d'un quart d'hora del nucli urbà, en un emplaçament que s'ha d'ubicar a l'extrem de ponent de les actuals finques de l'Arenal o Cal PiLaté (barriada de Coma, núm. 19) i de la Torre del Murtra (ídem, núm. 20), tot just on ara hi ha la captació i canal

22 En aquest sentit, l'any 1789, Baltasar d'Eixalà informava en les seves respostes a Francisco de Zamora de l'existència "en los principios del río, cinco molinas o sierras de madera; tres en los términos de La Pedra y Coma y dos en el de San Lorenzo de Moruñs". SALA ESQUIUS, Mónica. *Cardona a finals del segle XVIII, op. cit.*, p. 153-154.

23 SALA ESQUIUS, Mónica. *Cardona a finals del segle XVIII, op. cit.*, p. 110-113.

de la fàbrica de la Costa (ídem, 15-17). Documentats des del segle XII,²⁴ quan van ser donats per Ramon de Cardona a favor de l'església de Sant Vicenç del castell-, el seu domini alodial corresponia al capítol de canonges i a l'ofici conventual de la Sagristia a càrrec del canonge sagristà, mentre que la seva tinença restava a mans de l'esmentat Guillem Mercer i de Ferrer Roig, a canvi de pagar a la dita Sagristia un cens anual de dos sesters d'ordi, a lliurar per la festa de Santa Maria del mes d'agost.²⁵

El seu emplaçament era l'ídoni, ja que pel nord eren a tocar de la llera riu, perfecte per a procedir a la descàrrega de la fusta i la seva assecada i, pel sud, confrontava amb l'anomenada Vinya Moscatella i els colomers que els senyors de Cardona tenien en aquesta vinya, situada al sol de la costa sobre la qual s'aixecava la vila. I per últim, també limitava amb el camí que menava des de la vila fins als molins de Bellestar que els mateixos senyors tenien aquí, juntament amb l'obrador del tint on es donava color als draps teixits a la vila.

El nom de roder s'ha d'atribuir a la possibilitat de ser un molí de roda vertical, més coneguts com a molins roders, i diferents dels molins hidràulics amb rodet horitzontal, més usuals a les nostres contrades.²⁶ Les dades documentals ens permeten constatar que aquests molins restaven en actiu per l'època estudiada. Així, amb data del 12 de maig de 1363, Romia, la vídua del difunt Guillem de Mercer, arrendava pel termini de quatre anys a favor de Bernat d'Areny, *àlies d'en Joan*, i Pere de Puignou

“illa molendina mea roderia vocata Guillelmi Mercerii cum molis, tremugiis et omnibus eorum aparamentis”, a canvi de tenir els molins en concret i lliurar la sexta part del lucre aconseguit en la seva administració, ja fos en blat o en diners, a pagar el dissabte de cada setmana en el termini dels quatre anys de lloguer.²⁷ Onze anys després, el 13 d'octubre de 1374, el prevere Jaume Gros, com a procurador dels hereus Mercer, arrendava els *“molendina roderia que venerabilis Guillelmus Mercerii, quondam, dicte ville, habebat in flumine Cardonerii”* a favor de Guillem de Quadres i Pere de Mas fins la prope-ra Pentecosta, a canvi de pagar una punyera de forment setmanal, sempre i quan les crescudes del riu no ho impedissin i es pogués moldre, i l'obligació d'obrar els molins a les seves costes i despeses.²⁸ En els dos anys següents (1375-1376), els molins restaren arrendats a la societat formada per Romeu de Fontcalda, Pere de Puignou i Guillem Quadres, que també gestionaven els molins veïns de Bellestar.²⁹

En el decurs de la dècada de 1440, els hereus de la família Mercer van renunciar a la tinença d'aquests molins. Per aquesta raó el 23 de desembre de 1447, el canonge sagristà de Sant Vicenç, Joan de Navel, va establir el sabater Pere de Fontcalda al molí vulgarment anomenat com *“lo molí roder d'en Mercer”*, situat en el terme de Cardona, en l'indret anomenat *“lo sol de la costa de Cardona”*, proper de la vinya dita Moscatella i *“els colomars del comte”*, a canvi del pagament d'un cens anual de dos sesters d'ordi a mesura de Cardona.³⁰

24 APSMV, Fons Sant Vicenç, ACC, núm. 1.027.

25 A un capbreu de la Sagristia de la canònica de Sant Vicenç, de data imprecisa, doncs no se'n explicita, però que s'ha de situar a la primera meitat del segle XIV per les persones esmentades, se'n diu: *“Ffan los molins de Belestar, que foren d'en Fferrer Royg, he aquells que foren d'en Guillem Mercer, terme a Sancta Maria de agost, II sesters d'ordi”*. APSMV, Fons Sant Vicenç, ACC, núm. 1.199.

26 BOLÒS, Jordi. *Els orígens medievals del paisatge català*, Barcelona, Institut d'Estudis Catalans, 2004, p. 381-382.

27 BC, Batllia de Cardona, Bat Car 76-1, s.f.

28 ACB, C.17.1.4.3, s.f.

29 ACB, C.17.1.4.3, s.f. El 4 d'agost de 1376, els tres socis sots arrendaven *“molendina sua roderia in flumine Cardonerii sitam”* a favor de Bernat de Pujol pel preu de 350 s.b.

30 APSMV, Fons Sant Vicenç, ACC, núm. 1.275, fol. 20.

En els anys i dècades següents, Pere de Fontcalda i el seu fill Jaume havien d'adaptar el casal del molí com a adoberia en funció del seu ofici de sabaters. Així, l'any 1462, quan Jaume va vendre els seus drets sobre el molí a favor de Lluís Ferrer i Antoni Senyallers, se'ns diu que aquest consistia en una casal anomenat l'Adoberia, situat a prop del riu Cardener, al sol de la costa que anava als molins de Bellestar, en el lloc que anomenaven *lo Mercer*, i que confrontava amb el riu Cardener i amb el camí públic que anava per aquesta costa fins els dits molins de Bellestar. El seu domini directe pertanyia al canonge sagristà de Sant Vicenç, sota l'obligació de pagar un cens anual d'una aimina d'ordi per la festa Santa Maria del mes d'agost. El preu de la venda va ser de 400 s.b.³¹

L'any 1527, el canonge sagristà Rafael Ferrer va establir l'antic molí dels Mercer a l'assaonador Antoni Domènech, sota l'obligació de pagar un cens anual de 2 s.b. En aquest establiment se'ns diu, novament, que el casal era al sol de la costa de la vila, davant el pla de Bellestar, i que confrontava a l'est amb la Vinya Moscatella, anomenada *els Colomars del Duc*, al sud i oest pel camí que baixava de la vila de Cardona i anava al molí de Bellestar, i al nord amb el riu Cardener.³² En darrer terme, l'any 1568, els marmessors del difunt Antoni Domènech († 1561), venien a Celdoni Calvet l'adoberia que el finat posseïa davant els molins de Bellestar, aleshores anomenats d'en Calvet per restar a mans de l'esmentat Celdoni, pel preu de 140 s.b.³³

A les dècades següents, el record dels antics molins rodors dels Mercer s'havia d'esvair fins a desaparèixer del tot.³⁴ De fet, a l'actualitat no es pot resseguir cap resta ni element de la seva antiga construcció, i la seva ubicació tan sols és possible en funció de les seves confrontacions i la toponímia. Una circumstància que creiem poder explicar arran de les profundes transformacions obrades en el que havia de ser el seu emplaçament i que es deuen a les reformes fetes entre els segles XVI i XIX a la resclosa i canal de l'actual fàbrica de la Costa, situada uns tres-cents metres més avall, tot just on abans s'aixecaven els molins homònims de la Costa o dels Horts, sota el domini de l'abat de Sant Vicenç.³⁵

31 APSMV, Fons Sant Vicenç, ACC, núm. 626. En un capbreu de la Sagristia de Sant Vicenç, que s'ha de situar a la segona meitat del segle XV, se'ns diu: "*Més (en Mateu Senyellers) per la adoberia ere de Fontcalda, prop lo molí del Senyor, és hi obligada na Loys Farrera, una mina ordi*". En un segon capbreu, redactat a l'entorn de 1481, trobem això: "*Ítem n'Antoni Senelyes e en Luys Farrer per la adoberia d'en Foncalda, qui va al molí del Senyor, àlies de Balestar, una smina d'ordi*". Finalment, en un tercer capbreu de l'any 1497, se'ns diu: "*Més dit Senyeles per la doberia ere d'en Foncalda, és hi obligada també madona Loys Farrera, ordi huna mina*". APSMV, Fons Sant Vicenç, ACC, núm. 1.150, 1.158 i 1.159.

32 APSMV, Fons Sant Vicenç, ACC, núm. 1.285, fol.15.

33 ACA, notaries, Cardona, Ca-0033, s.f.

34 Una darrera referència la trobem en un llevador de les rendes del capítol de canonges de la Col·legiata secular de Sant Vicenç, fet entorn 1610-1620, segons el qual el canonge sagristà havia de rebre de "*Pau Calvet per la adoberia era d'en Antoni Domènec, dos sous*". APSMV, Fons Sant Vicenç, ACC, núm. 1.179.

35 AHC, I.3.1.1 Amillarament-Expedient d'alta de Josep Compte i Viladomat (1911); Jujat de Cardona, C.96.1 *Expediente de información posesoria para la inscripción en el Registro de Aguas de trece aprovechamientos del rio Cardoner a instancia de D. José Compte y Viladomat (1913)*.

Vol aeri del terme municipal de Cardona amb el tram del riu Cardener on se situaven els molins rodors d'en Mercer i l'Arenal (TAF, 1956)

Fotografia de la fàbrica del Paperer, construïda l'any 1899 per la societat Compte i Viladomat sobre l'emplaçament dels antics molins de Bellestar, situats a l'altra banda del riu, tot just enfront els esmentats molins rodors d'en Mercer. Al fons, s'endevina la silueta del Port del Comte (AHC, Antoni Badia Merli (editor), Fot. Thomas (Barcelona), 1920-1930)

Fotografia aèria del tram del riu Cardener on se situaven els molins rodors d'en Mercè, tot just a la llera contrària dels molins de Bellestar (actual fàbrica del Paperer) (TAF, 1956)

5. Conclusions

La sèrie documental presentada en aquest estudi ens ha permès copsar l'activitat econòmica generada a l'entorn de l'explotació forestal feta dels boscos del port de Bacies, i com la fusta tallada era tractada per donar-li la forma desitjada per després transportar-la des de la capçalera del riu Cardener riu avall fins a la vila de Cardona. Tots vint contractes van ser redactats a la notaria de Cardona en atenció a que els compradors eren d'aquesta població i aquest havia de ser el punt d'arribada, llevat d'un, el document número 10, on el comprador és un frare dominic del convent de Manresa. Les clàusules d'aquest contracte ens porten a creure que el destí de la fusta havia de ser riu avall fins arribar a Manresa, dins la lògica esbossada per Francesc Comas per als segles XVIII i XIX.

La Vall de Lord sobirana i els boscos del port de Bacies apareixen dibuixats així com el centre de producció que abastia Cardener avall la demanda de fusta per part de les ciutats i viles situades vora el seu curs, fins a delimitar una àrea de mercat per aquesta fusta molt més ampli en funció del seu transport aigües avall en direcció al Llobregat i, com no, el litoral, amb la ciutat de Barcelona com a referent. Aquesta activitat reproduceix, en una escala menor condicionada pel cabal del riu Cardener, el model aportat per Tortosa en relació amb l'Ebre i els afluents del seu curs final, com ara el Segre-Cinca, que possibilitaven a la ciutat abastir-se de la fusta pirinenca per distribuir-la arreu del país.³⁶ Tampoc podem oblidar la ciutat de

València i la provisió de fusta dels boscos de Castella i d'Aragó que es feia via les aigües del Túria, Cabriel i Xúquer (fins a Ràfol, a tocar de Xàtiva).³⁷

Les formes (quadres, cairades i rodones) i les mides (dels 3 fins els 8 m) ens porten a creure que l'ús donat a aquestes fustes era la construcció,³⁸ i més concretament, per a les encavallades de les cobertes i els embigats dels terres de fusta de les plantes pis dels habitatges, a banda de les peces emprades a l'entramat de les façanes i mitgeres. Dins d'aquesta lògica no podem obviar que als documents número 1-8, 10, 15 i 16 les parts convenen la mesura de l'espiga de la biga, segons la mostra que es guarden (per norma, un tros de canya), circumstància que indica l'ús estructural que es vol donar a la peça.

No deixa de ser significatiu que al document número 1, amb el contracte signat el 2 de juny de 1337 per Pere d'en Groch, hi consti Berenguer de Torrielles, fuster de Cardona, com a fidejussor dels venedors de la fusta. I, encara pren més rellevància que, unes setmanes abans de contractar la dotzena de quadrades, Pere d'en Groch comprés amb data del 24 d'abril de 1337 a Pere de Pinell i Pere de Llanera la terra necessària per a fer vint-i-cinc tàpies.³⁹ I és que la fusta, a banda de ser imprescindible per les tapieres i altres elements amb els quals es bastien les tàpies,⁴⁰ també era de menester per als murs d'entramat que sovintejaven a les façanes i mitgeres dels habitatges més migrats d'època medieval i moderna que encara es conserven en els centres històrics de les nostres ciutats i

36 VIDAL FRANQUET, Jacobo. "Con su madera se hacen alfarjes para edificios regio", *op. cit.*, p. 28-29.

37 ARCINIEGA, Luís. "La madera de Castilla en la construcción valenciana de la Edad Moderna", A. Serra (ed.), *Arquitectura en construcción en Europa en época medieval y moderna*, València, Universitat de València, 2010, p. 287-348; ídem, "El abastecimiento fluvial de madera al Reino de Valencia", MONTESINOS, J. - POYATO, C. (ed.). *La Cruz de los tres Reinos. Espacio y tiempo en un territorio de frontera*, Cuenca, Universidad de Castilla la Mancha, 2011, p. 99-134; GARCÍA MARSILLA, Juan Vicente - IZQUIERDO, Teresa. *Abastecer la obra gótica. El mercado de materiales de construcción del territorio en la Valencia bajomedieval*, Valencia, Generalitat Valenciana, 2014.

38 BATLLE, Carme. "La maison barcelonaise au XIIIe siècle: caractéristiques, techniques et matériaux de construction", *Cahiers de la Méditerranée (La construction dans la péninsule ibérique (XIe-XVIIe). Approche économique et sociale)*, 31 (décembre 1985), p. 35-53.

39 ADS, Cardona, núm. 1, fol. 7 v. i 8 r. GALERA PEDROSA, Andreu. "El Llibre de Pere d'en Groch (1337-1346)", *op. cit.*, p. 173.

40 FONT, Fermí - HIDALGO, Pere. *El tapial. Una tècnica constructiva mil·lenària*, Castelló, 1991.

viles, on els blocs de tàpia es combinen entre elements de fusta com ara les bigues i altres fustes de diferents formes.

També volem remarcar la referència que apareix al document número 9, on la dotzena de quadrades comprades per l'apotecari Francesc de Segalers havien de ser com les del comte de Cardona, i que eren a la galeria de Guillem Cirera, mercader i prohoms de Cardona al servei del comte.⁴¹ Un esment gens casual i que hem d'entendre, més enllà de la ubicació donada, com un model a seguir en funció de l'ús donat a les bigues en aquesta galeria, i que creiem hauria de ser a manera d'un sostre embigat. Això ens porta a comentar també l'ús que es podia donar a les bigues quadrades o escairades en relació amb la construcció de sostres interiors o teginats,⁴² que podien incloure les tradicionals guixeres ornamentals de l'entrebogat.⁴³

És en aquest sentit que hem de recuperar la persona del fuster local Berenguer de Torrielles per remarcar la polivalència del seu ofici. En el contracte subscrit amb data del 3 de febrer de 1361 per Martí de Pisa, de la ciutat de Barbastro, a favor seu, segons el qual el primer s'obligava pel termini de dos anys a treballar com aprenent de fuster, l'esmentat mestre apareix referenciat com a fuster, piquer i mestre de guix (*Berengario de Turrielles, fusterio et piquerio et magistro de guix*),⁴⁴ cosa que demostra l'estreta relació que existia aleshores entre el món de la fusteria i els treballs amb guix pel que fa a la temàtica aquí tractada.⁴⁵

I fins aquí la nostra aportació a l'entorn de l'exploració forestal dels boscos de la Vall de Lord sobirana i els transport fluvial que se'n va fer de la seva fusta Cardener avall entre els segles XIV i XV, en el marc d'un estudi que ens ha permès avaluar la relativa importància d'aquesta activitat econòmica en relació amb la construcció i els usos donats a aquesta fusta per a l'època baix medieval. Cal pensar, però, que els vint documents aplegats aquí corresponen només als contractes formalitzats davant l'escribania local. Però no ens podem oblidar de les compravendes pactades de paraula entre les parts (i com a molt registrades en el *Llibre del terç* de la cort del batlle), circumstància que ens aboca a una realitat molt més àmplia de l'exposada en aquest treball, impossible de quantificar.

41 El seu pare, Pere de Cirera, havia regentat la majordomia de la casa del vescomte Hug II de Cardona i la seva mare i tutora, Beatriu d'Anglesola, a la dècada de 1340. Guillem restava a casa amb Romia, la filla de Pere d'en Groch. GALERA PEDROSA, Andreu. "El *Llibre de Pere d'en Groch* (1337-1346)", *op. cit.*, p. 178.

42 DOMENGE, Joan - VIDAL, Jacobo, "Construir i decorar un teginat: del document a l'obra", *Quaderns del Museu Episcopal de Vic*, VI (2013), p. 9-46.

43 RAFOLS, Josep Francesc. *Techumbres y artesanados españoles*, Barcelona, 1926; COMPANYS FARRERONS, Isabel -MONTARDIT BOFARULL, Núria. "El guix en la decoració d'embigats tarragonins (segles XV-XVI)", *Miscel·lània en homenatge al P. Agustí Altisent*, Tarragona, 1991, p. 429-448; RIU, Manuel, "L'antiga indústria del guix a la Vall de Lord", *Cardener*, 4 (1987), p. 35-59; SITJES I MOLINS, Xavier. "Guixeries ornamentals tardogòtiques i renaixentistes al Bages", *Dovella*, 65 (1999), p. 18-23; ADAM VIDAL, Jaume - HERRADA VILÀ, Joan - REGÀS IGLESIAS, Francesc. "La tradición artesanal del yeso vaciado en el Valle de Lord", *Unicum*, 13 (2014), p. 192-201.

44 BC, Batllia de Cardona, Bat Car 75/2, s.f.

45 RIU, Manuel. "Contribution à l'étude des techniques de construction au Moyen-Âge. Parement, modules et outils", *Histoire des techniques et sources documentaires (actes du colloque du GIS, Aix-en-Provence, 21-23 octobre 1982)*, Aix-en-Provence, CNRS-GIS-Université de Provence, 1985, p. 53-70.

APÈNDIX DOCUMENTAL

1

1337, 2 de juny, a Cardona, davant el notari Bernat de Sant Gervasi

Bernat de Sant Quirze i Bernat de Postius, habitants de la vila lliure de Sant Llorenç de Morunys, i Ramon de les Cases, de la parròquia de Posada, venen a Pere de Vallbona, *àlies d'en Groc*, dotze quadrades del port de Bacies de 2,5 brases de llargària i de gruix a l'espiga segons la mesura que tenen ambdues parts. El preu pactat és de 24 s.b. I els venedors es comprometen de dur la fusta a càrrec seu, per ser lliurada a mitjans del proper mes de juliol, íntegra a terra, en el molins de Guillem Mercer, de Cardona. Actua com a fidejussor Berenguer de Torrielles, fuster de Cardona.

Original: ADS, Cardona, núm. 1, Llibre de Pere d'en Groch, fol. 8 r. i v.

«*Quarto nonas iunii. Bernardus de Sancto Chirico et Bernardus de Postius, habitatores ville libere Sancti Laurentii de Marunys, et Raimundus Zescasses, de parrochie de Posada, vendimus et concedimus vobis Petro d'en Groch, predicto, unam duodenam quadratarum de port de Baciens longitudinis duarum braciaram et medie et de gros⁴⁶, in spica, mensure de quam vos tenetis unam et ego alia. Et pro precio huius vendiciones a vobis factum, recipisse viginti quatuor solidos Barchinone terni, quorum et cetera. Ipsaque quadratas vobis solvere promittimus in medio mensis iulii proximis instantis, salvo in terra, aportatas nostris propriis sumptibus ad molendina Guillelmi Mercerii, de Cardona, sine dilacione. Et cetera. Fides Berengarius de Turrieles, carpentarius Cardone, obligo*

tam [...] quam fide quisque pro toto et insolidum, et fiat cum curia baiulo Cardone, et cum omnibus. Renunciamus debitores fore et cetera. Submitentes se et cetera. Testes Berengarius Mercerii, presbiter, et Guillelmus de Podio».

2

1342, dissabte 23 de novembre, a Cardona, davant el notari Bernat de Sant Gervasi

Ramon de les Cases, de la parròquia de Posada, i Berenguer de Castelltort, de la vila lliure de Sant Llorenç de Morunys, venen a Bernat Paner, de la vila de Cardona, dues quadrades de fusta de pi del port de Bacies, de 3 brases de llarg, i altres dues quadrades de la mateixa fusta de 4 brases de llarg, que hauran de tenir de gruix a l'espiga segons la mida que tenen ambdues parts. El preu és de 25 s.b. 6 d.b. I els venedors es comprometen a lliurar la fusta venuda en el termini comprès fins la propera festa de Sant Joan Baptista del mes de juny, íntegra a terra, en els molins de Guillem Mercer, a tocar del lloc de Belestar de Cardona, sense dilació.

Original: ACB, C.17.1.4.2, s.f.

«*Die sabati intitulata ·X· kalendas december. Raymundus Zescases, de parrochia de Posada, et Berengarius de Castro Torto, de villa libera Sancti Laurentii de Marunys, vendimus vobis Bernardo Paner, habitatori ville Cardone, duas quadratas fustis pini de tribus braciis de longitudinum, et alias duas quadratas dicti fusti quatuor braciaram longitudinis que sunt de portu de Bacies et habeant de grosso in spica secundum midam quam vos et nos tenemus. Et hanc vendicionem facimus vobis pro precio viginti quinque solidos et dimidi Barchibone terni quorum et cetera. Renuncio et cetera.*

46 Esmenat: latitudinis.

Dantes et cetera. Promitentes facere, teneri et cetera. Inducentes et cetera. Et predictas quadratas promittimus vobis vel vestris solvere et tradere hinc ad primum venturum festum Sancti Iohannis mensis iunii, salvum in terra, in molendinis Guillelmi Mercerii iuxta locum de Belestar de Cardona, sine dilacione, et cetera. Obligamus quisque cum tercio baiulo Cardone et cum omnibus. Renunciamus et cetera. Submitentes et cetera. Renunciamus foro et cetera. Testes Petrus Solvia et Bernardus Oldomar».

3

1342, dissabte 23 de novembre, a Cardona, davant el notari Bernat de Sant Gervasi

Ramon de les Cases, de la parròquia de Posada, i Bernat de Postils i Bernat de Sant Quirze, de la vila de Sant Llorenç de Morunys, venen a Bernat Paner, de la vila de Cardona, vint-i-quatre quadrades del port de Bacies, això és, una dotzena de 2,5 braces i l'altra dotzena de 2 braces, i l'espiga segons la mesura, de la qual ambdues parts tenen una mostra. Els venedors es comprometen a lliurar la fusta venuda en el termini comprès fins la propera festa de Sant Joan Baptista del mes de juny, en el molí roder de Guillem Mercer, de Cardona, íntegres a terra.

Original: ACB, C.17.1.4.2, s.f.

«Die sabati intitulata ·X· kalendas december. Raymundus Zescases, de parrochia de Posada, et Bernardus de Postils et Bernardus de Sancto Quirico, ville de Sancto Laurentio de Marunys, vendimus vobis Bernardo Paner, de Cardone, duas duodenas de quadrades de portum de Bacies, scilicet, unam duodenam duarum brachiarum et medie, et aliam duodenam duarum brachiarum, et in spica prout est quedam mida de qua nos tenetis una et nos aliam. Et hanc vendicionem facimus vobis et vestris sicut melius et cetera pro precio triginta duorum soli-

dorum Barchinone, quorum et cetera. Renuncio et cetera. Dantes et cetera. Promitentes vobis solvere et tradere hinc ad primum venturum festum Sancti Iohannis iunii, salvum in terra, ad molendino rodderia Guillelmi Mercerii, de Cardona. Obligamus quisque et cetera. Testes predictos»

4

1342, dilluns 25 de novembre, a Cardona, davant el notari Bernat de Sant Gervasi

Bernat de Postils i Bernat de Santgrà, de la vila lliure de Sant Llorenç de Morunys, venen a Romeu Gibert, de la ciutat de Barcelona, trenta quadrades del port de Bacies de 2,5 braces, i altres vuit de 3,5 braces, i l'espiga segons la mesura, de la qual ambdues parts tenen una mostra. El preu pactat és de 108 s.b. Els venedors es comprometen a lliurar la fusta en el termini comprès fins la propera festa de Sant Baptista del mes de juny, indemne a terra, en el molí roder de Guillem Mercer, de Cardona.

Original: ACB, C.17.1.4.2, s.f.

«Die lune intitulata ·VIII· kalendas december. Bernardus de Postils et Bernardus de Sancto Quirico, de villa franca Sancti Laurentii de Marunys, vendimus vobis Romeo Giberti, mercatori civi Barchinone, dues duodenas et mediam de quadrades de portum de Bacies duarum brachiarum et medie. Item vendimus vobis et vestris octo quadrades trium brachiarum et medie. Et l'espiga prout est quondam mida de qua vos tenetis una et nos alia. Et hanc vendicionem facimus vobis et vestris sicut melius et cetera. pro precio centum et octo solidos Barchibone terni quorum et cetera. Renuncio et cetera. Dantes et cetera. Promitentes quod dictam fustam integriter tradere et solvere vobis hinc ad primum venturum festum Sancti Iohannis mensis iunii, salvum in terra, ad rodderia

molendino Guillelmi Mercerii, de Cardona, sine dilacione, et cetera. quisque pro toto et renunciamus et cetera. Testes Matheus de Turrielles et Guillelmus d'en Caval».

5

1342, dilluns, 23 de desembre, a Cardona, davant el notari Bernat de Sant Gervasi

Bernat de Castelltort, Ramon de Sala i Jaume Piquer, de la vila lliure de Sant Llorenç de Morunys, i Ramon de la Cases de Posada, de la Val de Lord, venen a Pere Cardona, fill del difunt Berenguer Cardonich, de la vila de Cardona, dues dotzenes de quadrades de fusta del port de Bacies, de 3,5 braces de llarg, dues amb un pam de gruix a l'espiga i la resta segons la mesura convinguda, de la qual ambdues parts tenen una mostra. El preu pactat és de 36 s.b. Els venedors es comprometen a lliurar la fusta en el termini comprès fins el primer dia del mes juliol, indemne a terra, en el molí roder de Guillem Mercer, en el riu Cardener, a prop de lloc de Bellestar.

Original: BU, Ms. 1.525, s.f.

«Die lune intitulata decimo kalendas ianuarii. Bernardus de Casteltort, Raymundus Çasala et Iacobus Piquer, de villa libera Sancti Laurentii de Marunys, et Raymundus Çescases de Posada, termini Vallis Lurdi, vendimus vobis Petro Cardona, filio quondam Berengario Cardonich, de villa Cardone, duas duodenas quadratarum fustis portus de Bacies, que habeant longitudinem duarum brachiarum et medie et due carum, et habeant de grosso in spica unum palmum, et viginti due residue secundum midam quam nos et vos tenemus. Et hanc vendicionem facimus vobis pro precio triginta sex solidorum Barchinone terni, quorum et cetera. Renunciamus et cetera. Dantes et cetera. Inducentes et cetera. Promitentes quod dictas quadratas aportabimus

et tradimus vobis vel vestris aut cui volueritis hinc ad medium mensi iulii, salve in terra, apud molendinum rodderium Guillelmi Mercerii in flumine Cardonerii, prope locum de Belestar, sine dilacione et cetera. Obligamus quisque et cetera. Renunciamus et cetera. cum tercio baiulo Cardone et cum omnibus. Renunciamus et cetera. Submitentes et cetera. Renunciamus fore et cetera. Testes Romeus Sapinya, presbiter, et Petrus Solvia, Cardone».

6

1343, 2 de gener, a Cardona, davant el notari Bernat de Sant Gervasi

Guillem Busa i Bernat Sescorts, de la vila lliure de Sant Llorenç de Morunys, venen a Romeu Guixós, de la vila de Cardona, cinc quadrades de Bacies, de 2,5 braces de llarg, i l'espiga segons la mesura pactada, de la qual ambdues parts tenen una mostra. Igualment, li venen una sisena quadrada de 3,5 braces de llarg, i l'espiga segons la mesura pactada, de la qual ambdues parts també tenen una mostra. El preu pactat és d'11 s.b. Els venedors es comprometen a lliurar la fusta en la propera festa de Sant Joan Baptista del mes de juny, indemne a terra, en el molí de Guillem Mercer, a tocar del lloc de Bellestar, en el riu Cardener.

Original: BU, Ms. 1.525, s.f.

«III^a nonas ianuari. Guillelmus Busa et Bernardus Çescorts, de villa libera Sancti Laurentii de Marunys, vendimus et concedimus vobis Romeo Guixos, habitatori Cardone, quinque quadrades de Bacies, de duarum brachiarum et medio longitudinis et in spiga de grosso secundum quandam midam, de qua vos tenetis similiter unam midam et ego alia. Et etiam vendimus vobis unam quadradam trium brachiarum longitudinis in spiga de grosso secundum quandam midam, de qua vos tenetis similiter

unam. Et hanc vendicionem vobis facimus pro precio undecim solidorum Barchinone terni. Quorum et cetera. Et si plus et cetera. Predictas sex quadrades promitimus vobis paccare salve in terra, apud molendinum Guillelmi Mercerii, iuxta locum de Belestar, in flumine Cardonerii, salve in proximo venturo festo Sancti Iohannis iunii, sine omni dilacione et cetera. Sub pena terciæ baiulo Cardone. Obligo et cetera. Testes Petrus Solvia et Petrus de Lanera, Cardona».

7

1343, 2 de gener, a Cardona, davant el notari Bernat de Sant Gervasi

Guillem Busa, Bernat Sescorts i Guillem Molner, de la vila lliure de Sant Llorenç de Morunys, venen a Romeu Guixós, de la vila de Cardona, dues dotzenes de bigues rodones de Bacies, de 2,5 braces de llarg, i amb un gruix de mig peu a l'espiga. El preu pactat és de 10 s.b. Els venedors es comprometen a lliurar la fusta en la propera festa de Sant Joan Baptista del mes de juny, indemne a terra, en el molí de Guillem Mercer, a tocar del lloc de Bellestar, en el riu Cardener.

Original: BU, Ms. 1.525, s.f.

«III^a nonas ianuari. Guillelmus Busa et Bernardus Çescorts et Guillelmus Molner, de villa libera Sancti Laurentii de Marunys, vendimus et concedimus vobis Romeo Guixos, Cardone, unam duodenam bigarum redones de Bacies duarum brachiarum longitudinis, et in spiga de grosso mig peu. Et hanc vendicionem vobis facimus pro precio decem solidorum Barchinone terni. Quorum et cetera. Et si plus et cetera. Predictam duodenam bigarum promitimus vobis paccare in primo venturo festo Sancti Iohannis iunii, salve in terra, apud molendinum Guillelmi Mercerii, iuxta locum de Belestar, in flumine Cardonerii, sine dilacione et cetera. Sub

pena terciæ baiulo Cardone. Obligo et cetera. Testes predicti».

8

1343, 3 de febrer, a Cardona, davant el notari Bernat de Sant Gervasi

Guillem Busa, de Sant Llorenç de Morunys, ven a Romeu Guixós, de la vila de Cardona, una quadrada de fusta de pi del port de Bacies, de 3,5 braces de llarg, i l'espiga segons la mesura convinguda, de la qual ambdues parts tenen una mostra. El preu pactat és de 3 s.b. 6 d.b. Els venedors es comprometen a lliurar la fusta en el termini comprès fins la propera festa de Sant Joan Baptista del mes de juny, indemne a terra, en el molí roder de Guillem Mercer de Cardona.

Original: BU, Ms. 1.525, s.f.

«Die lune intitulata terciõ nonas februarii. Guillelmus Busa, de Sancto Laurentio de Marunys, vendimus vobis Romeo Guixos, de Cardona, unam quadratam de fustis pini de portu de Bacies longitudinis trium brachiarum et medie, et grossitudinis in spigu, prout per me et vos extitit signatum in barra clausure scribanie publice Cardone. Et hanc vendicionem facio vobis et vestris perpetuo sicut melius et cetera. pro precio trium solidorum et dimidii, quo renuncio et cetera. Et ipsam quadratam promito vobis solvere et tradere vobis vel vestri vel cui volueritis hinc ad primum venturum festum Sancti Iohannis iunii, salve in terra, ad molendinum rodderi Guillelmi Mercerii de Cardona. Fides Bernardus Secorts, de dicto loco Sancti Laurentii. pena terciæ baiulo Cardone. Obligo et cetera. Testes predicti».

9

1343, 11 de maig, diumenge, a Cardona, davant el notari Bernat de Sant Gervasi

Ramon de les Cases, de la parròquia de Posada, i Jaume, fill de Pere Piquer, de la vila franca de Sant Llorenç de Morunys, i Guillem de Cavall, de Cardona, reconeixen tenir en comanda 20 s.b. per Pere de Cererols, de Cardona. Amb aquests diners prometen comprar bigues i quadrades en el lloc de Sant Llorenç a comoditat i utilitat del comanant per conduir-les fins els molins rodors de Guillem Mercer, de Cardona, en la propera festa de Sant Joan Baptista del mes de juny. Els guanys generats per aquests diners i la fusta comprada seran repartits meitat per meitat entre les parts, a lliurar també en la mateixa data abans indicada.

Original: ACB, C.17.1.4.2, s.f.

«Die dominica intititata quinta idus madii. Raymundus Çescases, de parrochia de Posada, et Iacobus, filius Petri Piquerio, de villa ffrancha Sancti Laurentii de Marunys, et Guillelmus dez Caval, de Cardona, confitemur nos tenere in puro deponito seu comanda a vobis Petro de Sereols, de Cardona, viginti solidos Barchinone, quibus renuncio et cetera. promitimus emere bigas et quadratas in loco Sancti Laurentii ad comodum et utilitatem nostri et ipsa conducere ad molendina roderia Guillelmi Mercerii, de Cardona, ad primum venturum festum Sancti Iohannis mensis iunii et nostris missionibus. Et de omni lucro quod cum dictis denariis facere potuerimus in dicta fusta, promitimus vobis dare bene et fideliter medietatem, retenta nobis aliam medietatem dicti lucri pro laboro nostre. Et si forte contingerit aliquid a miterere cum dictis denariis quod in ipsa amissione similiter mitatis vos medietatem et nos aliam medietatem, de quibus omnibus et singulis supradictas promitibus vobis computare et bene et fideliter quandocumque et cetera. Et dictos viginti solidos simul cum parte vos contingente in dicto lucro servata forma predicta promitimus vobis reddere in dicto primo venturo festo Sancti Iohannis iunii salvum intra intus villam Cardone.

Obligamus quisquis et cetera. Renunciamus et cetera. Testes predictos».

10

1343, 20 d'octubre, a Cardona, davant el notari Bernat de Sant Gervasi

Guillem Busa, de la vila de Sant Llorenç de Morunys, ven a Guillem de les Guàrdies, de Cardona, buit bigues de 2,5 braces de llargària, i l'espiga segons la mesura convinguda, de la qual ambdues parts tenen una mostra. A més d'altres dues bigues de 3 braces del port de Bacies. Inclosa l'obligació de lliurar-les, indemnes a terra, el primer dia del mes de juliol, en els molins rodors de Guillem Mercer.

Original: BU, Ms. 1.526, s.f. Vegeu M. RIU, "Aportació al diplomatar de la Vall de Lord (Primera part)", *Cardener*, 5, Cardona, 1988, p. 125-177, docs. 20.

«Die lune XIII kalendas novembris. Guillelmus Busa, de villa francha Sancti Laurentii de Marunys, vendimus vobis Guillelmo Sesguardies, de Cardona, octo bigas duarum brachiarum et medie in longitudini, et in spique prout est in quadam mida de qua vos tenetis unam et ego aliam. Et duas bigas trium brachiarum de portu de Bacies. Causa vestre emptionis. Tamen in primo venturo die mensis iulii, salve in terra, ad molendina rodderia Guillelmi Mercerii. Et hoc iuro et cetera. Obligo et cetera. Testes Fferrarius de Aquilarius et Fferrarius Conill».

11

1343, 11 de novembre, a Cardona, davant el notari Bernat de Sant Gervasi

Guillem Busa, de Sant Llorenç de Morunys, signa debitori a favor de Romeu Guixós, de Cardona, per una quadrada de 3 braces i una biga de

2,5 braces del port de Bacies, per raó d'haver-les comprat, i es compromet a lliurar-les, indemnes a terra, el primer dia del mes de juliol, en el molí roder de Guillem Mercer.

Original: BU, Ms. 1.526, s.f. Vegeu M. RIU, "Aportació al diplomatarí de la Vall de Lord (Primera part)", *Cardener*, 5, Cardona, 1988, p. 125-177, docs. 23.

«*die lundii IIII idus novembris. Guillelmus Busa, de Sancto Laurentio de Marunys, debeo vobis Romeo Guixos, de Cardona, unam quadratam trium brachiarum et unam bigam duarum brachiarum et medie de portu de Bacies. Causa vestre emptionis. Tamen in primo venturo festo Sancti Iohannis iunii, salve in terra, ad molendino rodderio Guillelmi Mercerii de Cardona. Et hoc iuro et cetera. Obligo et cetera. Testes Petrus de Lobera et Petrus Sacort.*

12

1361, 27 de febrer, a Cardona

Berenguer de Postils i Ramon de Sala, del lloc de Sant Llorenç de Morunys, venen a Guillem de Boldo, prevere de Cardona, 60 quadrades de 2,5 braces de fusta del port de Bacies. El venedor es compromet a dur-les salves i quíties, i deixar-les en el molí del difunt Guillem Mercer, en el termini de temps comprès fins la propera festa de Santa Maria del mes d'agost, sense dilació. El preu pactat és d'11 lliures i mitja de Barcelona (230 s.b.).

Original: Biblioteca de Catalunya, Batllia de Cardona, Bat Car 75/2, s.f.

«*Bernardus de Postills et Raimundus Çasalla, loci Sancti Laurentii de Marunys, scienter vendimus vobis discreto Guillelmo Busuldoni, presbitero ville Cardone, et vestris sexsaginta quadrades de fusta del port de Bacies, scilicet,*

de longitudine de duabus brazies et mitye et en l'espigua ad mensuras quas qualibet nostrum tenere. Et quas predictae ·LX^a quadrades bobis aportare et tradere promittimus salvas et quietas iaceram in molendino Guillelmi Mercerii, quondam Cardone, hinc ad primum festum Sancte Marie auguste sine dilacione. Et hanc vendicionem et cetera. Sicut melius et cetera. Pro precio undecim libras et mediam monete Barchinone terni, de quibus solvant nobis nunc de presenti centum et decem solidos. Et residuos quando les quadrades habueritis in dicto molendino, promittentes et cetera. Obligo quisque et cetera. Testes Romeus de Fonteyles et Raimundus Buldi.

13

1378, 1 de maig, dissabte, a Cardona

Berenguer Simon, de la Coma, a la Vall de Lord sobirana, s'obliga amb el batlle de Cardona i a pagar el terç que lliurarà a Ferrer de Segalers, de la vila de Cardona, 12 quadrades de 3 braces de fusta de pi del port de Bacies, iguals a les del comte de Cardona, que són a la galeria de Guillem Cirera. Igualment li ven altres 6 quadrades de 4 braces de la mateixa fusta i procedència. El venedor és compromet a dur la fusta fins el lloc de la Coma, vora l'aigua, en el lloc on acostuma a ser posada, en el termini comprès fins la propera festa de Sant Joan del mes de juny. El preu pactat és de 100 s.b.

Original: Biblioteca de Catalunya, Batllia de Cardona, Bat Car 81/1, s.f.

«*Berengarius Simon, de la Coma, Valle Lurdi Superioris, oblige se baiulo Cardone quod ipse tradit et deliberavit Ffrancisco de Segalers, ville Cardone, unam duodenam de quadrades de ·III· brazes fustis de pinu portu de Bacies, tals quals sunt illa que sunt nobili domini comitis Cardone, que sunt in galeria Guillelmi Cirera, et*

·VI· quadrades quemlibet de ·III·e brazes fustis predicti, et de dicto portu de Bacies que fusta promisit deportare ad locum de la Coma, iuxta aqua, in illo loco quo similem fustam est asuetam ponere, hinc ad festum primum venturum Sancti Iohannis iunii. Et que fusta se debent causa vendicionis que dictus Berengarius Simon fecit dicto Francisco precio prefate tote fuste centum solidos Barchinonee terni, pro quibus complendis obliga omnia bona sua et cetera. Renuncio et cetera. foro et cetera. sub et cetera. sine dilacione et cetera. Et nisi in dicto termino habebit in dicto loco dictam fustam quod pro qualibet die quam restaverit ultra dictum terminum amittat penam quinque solidorum, de qua pena medietatis dicto baiulo et alia dico Francisco acquiretur. Testes Bernardus Magre et Bernardus de Biosca.»

14

1383, 29 de març, a Cardona

Pere Sala, del lloc de Sant Llorenç de Morunys, ven a fra Pere de Font, de l'Orde dels Predicadors, del convent de Manresa, 15 quadrades de fusta de pi de 36 pams de llargària cadascuna, les quals hauran de ser servides en el termini de temps comprès fins la festa de la Verge del proper mes de setembre, si baixen les aigües de menester, en el mateix lloc a on en Cavall de Sant Llorenç havia lliurat les quadrades que havia venut al prior del dit convent. El cost del seu trasllat anirà a cost del venedor, i el preu pactat és el mateix que el pagat a l'esmentat Cavall per la seva fusta, sota la condició d'avançar-li 10 florins d'or d'Aragó (110 s.b.) a l'acte. Així mateix, quan la fusta venuda arribi al casal dels molins anomenats de Guillem Mercer, se li pagaran altres 10 florins (110 s.b.), i els 15 florins (165 s.b.) de la resta del preu pactat, quan la fusta sigui lliurada al comprador.

Original: Biblioteca de Catalunya, Batllia de Cardona, Bat Car 83/7, s.f.

«Petrus Sala, loco Sancti Laurenti de Morunys, ex certa scientia mea, vendo et concedo vobis religioso fratri Petro de Fonte, ordinis fratrum predicatorum conventus Minorise, pro dicto conventu ementi, quindecim quadrades fustis de pi longitudinis qualibet triginta sex palmorum et grossitudinis in spiga et amplitudinis cuiuslibet prout in midis inter me et vos ratione predictatum quadradarum factis continetur, de quibus ego retineo unam midam et vos alteram. Predictas quindecim quadrades promito vobis tradere hinc ad primum venturum festum Sancte Marie mensis septembris proxime venturi, si vero aque evenient sive fluent, sive autem cum aque evenient, in illo loco in quo en Caval Sancti Laurentii priori dicti conventus tradidit illas quadrades quas sibi vendidit, meis propriis sumptibus et expensis vos vero detis et solvatis michi et cui volueritis pro qualibet quadrada tale precium quale dictus prior dedit et solvit dicto en Caval de illis quadradis quas vendidit dicto priori et quod solvatis michi de dicto precio presenti decem florenos auri, et cum dicte quindecim quadrades habeo in casale molendinorum vocatorum Guillelmi Mercer alios decem florenos, et totum residuum cum vobis tradidero dictas quindecim quadrades. Promitentes et cetera. Obligo et cetera. Renuncio et cetera. Testes Georgius de Podio et Petrus Oliver, Cardone».

15

1386, 22 d'octubre, a Cardona

Pere Serradell i el seu fill Ramon, de la vila lliure de Sant Llorenç de Morunys, venen a Romeu de Mas, major de dies, de la vila de Cardona, 30 fustes anomenades vulgarment quadrades de 3 brazes i amb la mida del cap de l'espiga segons la llargària convinguda, de la qual venedors i comprador tenen una mostra, això és, una tros de canya amb un tall. Els venedors prometen dur les fustes a despesa seva

fins els molins roders del difunt Guillem Mercer, en el riu Cardener. El preu pactat és de 10 s.b. 10 d.b. per quadrada, que sumen un preu total de 325 s.b., amb el compromís de portar-les fins els lloc indicat en el termini d'un any fins la propera festa de la Verge del mes de setembre.

Original: Biblioteca de Catalunya, Batllia de Cardona, Bat Car 84/4, s.f.

«Petrus Serradel et Raimundus, eius filius, habitatore ville libere Sancti Laurentii de Marunys, termini Vallis Lurdi superioris, ex certa scientia nostra, vendimus et concedimus vobis Romeo de Manso, maiori dierum ville Cardone, et vestris et quibus volueritis triginta fusta que vulgariter appellantur quadrades, trium braciaram et cum midis capitis espigue quas nos convenimus, de quibus nos tenemus unam et vos aliam, scilicet cuiusdam terne cane in que est unum tayll. Et promittimus ipsas ferre seu aportare nostris propriis sumptibus loco tuto et idoneo, scilicet, super molendina roderia Guillelmi Mercerii, quondam, sita in flumine Cardonerii. Quod ipsas quadrades culerimus vobis in dicto locho hinc ad primum venturum festum Sancte Marie septembris. Et hanc vendicionem et cetera. Sicut melius et cetera. Inducentes et cetera. Et pro precio huius vendicionis a vobis habuissse et recepisse confitemur pro qualibet quadrada dece solidos et decem denarios. Quorum et cetera. Ideo renuncio et cetera. Dantes et cetera. Promittentes et cetera. Obligamus et cetera. Renunciamus et cetera. Testes Petrus Lupperti et Petrus de Tarradellis, presbiterii Cadone».

16

1386, 22 d'octubre, a Cardona

Pere de Sala ven a Gombau de Navel i a Pere de Fàbrega, mercaders de Cardona, 50 quadrades de 3 braces, i amb la mida del cap

de l'espiga segons el convingut, pel preu de 10 s.b. 8 d.b.

Original: Biblioteca de Catalunya, Batllia de Cardona, Bat Car 84/4, s.f.

«Simile vendicionem fecit Petrus Zasala, dicti loci de quinquaginta quadrades trium braciaram a Gombaudo de Navel et Petro Zafabrega, mercatoribus Cardone, pro precio cuiuslibet quadrada [...] et decem solidos et octo denariorum, et cum midis in capite spigue quas contingerunt de [...] tenet unam et ipsi aliam, et promisit ipsas ferre in dicto loco et termino predicto [...]. Renuncio et cetera. Fiat largo modo ut supra. Testes Bernardus de Navel, presbiter, et Iacobus [...], Cardone».

17

1408, 18 de febrer, a Cardona

Pere Sala, major de dies, de Sant Llorenç de Morunys, ven a David Biona i Ferrer Ravalla, jueus, de la vila de Cardona, 100 bigues del port, això és, 10 quadrades de 3,5 braces, altres 20 cairades de 3 braces, altres 20 rodones de 3 braces i 50 rodones de 2,5 braces, a raó de 4 s.b. 4 d.b. cadascuna, per sumar un preu total de 433 s.b. 4 d.b. Igualment, li ven 50 bigues rodones, això és, 10 de 3 braces i la resta de 2,5 braces a raó de 4 s.b. cadascuna, per sumar 200 s.b. El venedor es compromet dur les bigues a despesa seva fins el pati del molí de Guillem Mercer, en el termini comprès des de la data de la venda fins tot el proper més de juny.

Original: Arxiu de la Corona d'Aragó, Notarial, Cardona, Ca-0141, s.f.

«Petrus Sala, dierum maior loci de Sent Lorenç de Merulls, gratis vendo vobis David Biona et Ferrario Ravalla, iudeis Cardone, et vestris centum bigas de porto, videlizet, decem

quadratas de ·III· braçes e miya, alias ·XX· quadradas de III braçes, XX redones de III braçes e ·L· redones de ·II· braçes e miya ad forum sive afor de totes, unes ab altres, de IIII solidos VIII° denarios per quada biga et quod habeam ipsas ponere et adducere meis sumptibus in patio molendino Guillelmi Mercer hinc per totum mensem iunii. Item etiam vendo vobis sub hoc modo ·L· bigas redonas, videlizet, ·X· de III braçes et totum residum de dues braçes e miya ad forum ·III· solidos pro qualibet biga. Obligo et cetera. Renuncio et cetera. Actum et cetera. Testes Vincentius Pedros et Raimundus Pictor».

18

1413, 24 de maig, a Cardona

Pere Sala, del lloc de Sant Llorenç de Morunys, ven a Bernat Moni, apotecari, de la vila de Cardona, setanta-tres *trabes* o bigues rodones, la meitat de les quals havien de ser de 3 braçes de llarg i l'altra meitat de 2,5 braçes, pel preu 14 lliures de Barcelona (280 s.b.). El transport de les bigues fins el terme de Cardona es farà a despesa del venedor en el termini d'un any, això és per al proper mes de maig del 1414, que les vetllarà amb els seus propis ulls per a que arribin fins el molí anomenat Roder, on seran tretes de l'aigua. En el cas de mancar alguna de les bigues de 3 braçes, el venedor es compromet a la seva restitució amb dues de 2,5 braçes. Així mateix, signa una àpoca d'haver rebut en pagament 13,5 florins d'or d'Aragó (148 s.b. 6 d.b.) en paga i senyal del preu pactat.

Original: Biblioteca de Catalunya, Batllia de Cardona, Bat Car 12/6, s.f.

«*Die XXIII°. Petrus Sala, loci de Sent Llorenç de Morunys, vendo vobis Bernardo Moni, ypotecario Cardone, septuaginta tres trabes sive bigues rotundas, sunt medietatem dicta-*

rum trabarum de talya de tres braçes et aliam medietatem de talya de dues braçes e miya; en cas que de les tres braçes e miga mancas deguna biga en lo nombre dessus dit, que aye a donar de les altres de dues e miya braçes, dues bigues per una. Quas trabes omnes in simul vendo vobis precio quatuor decim librarum monete Barchinone de terno. Hanc autem vendicionem facio vobis sicut melius et cetera. Positas et aportatas meis propriis misionibus et ad redugum et per oculum meum infra terminum Cardone et in molendino vocato Roder et abstractas extra aquam quas vobis portare promito per totum mensis madii proxime venientem numerando a presenti die ad unum anum et cetera. Pro hiis omnibus obligo et cetera. Et casu quo no adimplere predicta, promito pro qualibet die qua ultra terminum predictum cesavero ad implere predicta quatuor solidos vobis seu vestro procuratori seu nuncio. Et promito restituere omnes misiones et iuro non prolongare et cetera dicetur largo modo. Firmavit apocam de tresdecim florenos et medium recti ponderis per senyal e per paga. Testes Iacobus Mercadal et Petrus Aiet, presbiter».

19

1425, dilluns 1 de gener, a Cardona

Pere de Peà, batlle de Castelló de la Vall de Lord, ven a Bernat Moni, de la vila de Cardona, dues dotzes de quadrades de tres braçes i altra dotzena de bigues rodones, totes de 3 braçes, i altres tres dotzenes de bigues rodones de 2,5 braçes, pel preu de 3 s.b. cada fusta. També li ven sis traves o bigues de 3,5 braçes, pel preu de 5 s.b. 6 d.b. cadascuna. Totes les fustes s'hauran de lliurar el proper mes de maig en el molí roder de Cardona, en el lloc acostumat.

Original: Biblioteca de Catalunya, Batllia de Cardona, Bat Car 4/1, s.f.

«Die lune prima ianuarii. Quod ego Petrus de Pea, baiulus Castilionis vallis Llurdi inferioris, vendo vobis Bernardo Moni, ville Cardone, presenti et vestris, primo duas duodenas de quadrades de mida de tres braces. Et unam duodenam de bigues redones de tres braces. Et tria duodenas de bigues redones longitudinis duarum braciaram et medie ad rationem seu fforum trium solidorum pro quolibet dictorum lignorum, uno cum alio compensato ligno. Et sex trabes sive biguas longitudinis trium braciaram et medie ad rationem seu fforum quinque solidorum et ·VI· denarios pro qualibet dictarum trabium sive bigua o fust. Quas quidem trabes sive bigues promito iuxta eorum longitudinem portare, tradere et delliberare vobis potentes et receptabiles pro totum mensem madii proximo beniente in molendino roder Cardone, in loco solito, ad meas et meorum proprias missiones et periculo».

20

1425, dijous 23 d'agost, a Cardona

Pere Sala, de Sant Llorenç de Morunys, ven a Bernat Moni, de la vila de Cardona, dotzes fustes rodones, de les quals sis seran de 4 braces i les altres sis de 3,5, les quals s'hauran de tallar al port a raó de 5 s.b. per fusta. Igualment li ven altres seixanta fustes rodones, de les quals trenta hauran de ser de 3 braces i les altres trenta de 2,5 braces, a raó de 3 s.b. per fusta. Totes les fustes s'hauran de lliurar la propera festa de Sant Joan Baptista del mes de juny en el molí roder de Cardona, en el lloc acostumat.

Original: Biblioteca de Catalunya, Batllia de Cardona, Bat Car 4/1, s.f.

«Die iovis XXIII^a augusti. Quod ego Petrus Sala, Sancti Laurentii de Merunys, vendo vobis Bernardo Moni, ville Cardone, presenti

et vestris, primo de dotze fusts redons, sis de longitut de quatre braces et sis de longitut de tres e miga, les quals haia a tallar alt port a ffor de de cinquen solidos per fust. Ítem de sexanta fusts redons, trenta de tres braces e trenta de dues e miga, a ffor de tres solidos per fust. La qual fusta promet de aportar a ses proprias messions e despeses posats al molí Roder de Cardoner, bona e reebedora segons és acostumat, en lo loch acostumat, d'aci en la primera vinent festa de Sent Iohan delmes de juny, sens tota dilació. E si non feya, vol e sposo de bon grat pena de cent solidos per esmena del dan donador e esmena de la pèrdua et cetera. Ítem que si jo dit Pere no podia complir de dar tota la dita fusta per colpa de la rovira, que sen menas alguna partida, que vos dit Bernat no siats tengut de reebra de la dita fusta sino tanta de una part com de altre. Ítem que jo dit Pere no pusca metre fusta d'altri ni mesclar-ni fins venuda menant aquesta bassada, ans si contrafeya vos dit Bernat leus puscau tota aturar al dit ffor. E complides per mi les dits coses vos dit Bernat Moni manats de continent pagar e satisffer los preus de la dita fusta, sens tota dilació e sens messions e per aquestes coses complidores. Testes discretus Alodius Poncii et Anthonius Molgosa, scriptor Cardone».